

Epidemiologie diabetes mellitus

VERZE 2025-01.01

Metodický popis

Autorský kolektiv:	Klára Benešová ¹ , Jiří Jarkovský ¹ , Petr Klika ¹ , Ondřej Šanca ¹ , Daniel Klimeš ¹ , Jan Mužík ¹ , Martin Komenda ¹ , Ladislav Dušek ¹ ¹ Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR
Recenzenti:	-
Datum vytvoření dokumentu:	22.11.2023
Datum poslední aktualizace:	25.07.2025
Datum vyjádření pověření pro ochranu osobních údajů UZIS:	30.04.2024
Datum schválení poradou vedení UZIS:	30.04.2024
Typ výstupu:	Otevřená data
ID výstupu:	NR-18-01
Klíčová slova	NRHZS, Národní registr hrazených zdravotních služeb, NDR, Národní diabetologický registr, diabetes mellitus, DM, incidence, prevalence, mortalita, antidiabetika, inzulin
EuroVoc	endokrinní nemoc
Citace:	Benešová K., Jarkovský J., Klika P., Šanca O., Klimeš D., Mužík J., Komenda M., Dušek L. Epidemiologie diabetes mellitus. <i>Národní zdravotnický informační portál</i> [online]. Praha: Ministerstvo zdravotnictví ČR a Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2023. Dostupné z: https://www.nzip.cz/data/1768-diabetes-mellitus-epidemiologie-otevrena-data . ISSN 2695-0340.
Datová sada dostupná na:	https://www.nzip.cz/data/1768-diabetes-mellitus-epidemiologie-otevrena-data
Kontakt:	analyzy@uzis.cz

1 Popis datové sady

1.1 Primární cíl

Diabetes mellitus (DM) je chronické metabolické onemocnění postihující přibližně 10 % populace ČR. Datová sada umožňuje hodnotit epidemiologické charakteristiky DM (incidence, prevalence, mortalita) a způsob léčby DM v populaci České republiky od roku 2010 do posledního uzavřeného roku. Uživatel je umožněno údaje zjištěné v jednotlivých letech stratifikovat dle demografických charakteristik pacientů (pohlaví, věk, kraj nebo okres bydliště).

1.2 Základní informace

V rámci zveřejňování dat z [Národního registru hrazených zdravotních služeb \(NRHZS\)](#) vznikla datová sada přinášející informace o výskytu a léčbě diabetes mellitus v České republice ve formě anonymizovaných dat. Datová sada vzniká v souladu s národní metodikou tvorby otevřených dat a je dostupná v národním katalogu.

Jeden záznam (řádek) datové sady obsahuje informaci o výskytu a léčbě diabetes mellitus u jednoho pacienta v průběhu jednoho roku; jde o tzv. paciento-rok. Prostřednictvím identifikátoru unikátního pacienta tvořeného náhodně přiřazeným přirozeným číslem lze propojit záznamy pacienta z jednotlivých let.

Pacient s diabetes mellitus je v každém hodnoceném roce v datech NRHZS identifikován splněním alespoň jednoho z níže uvedených kritérií a) až d).

a) Pacienti s vykázanou diagnózou DM

Pacient je zařazen, pokud u něj v daném roce byla vykázána alespoň 1 z následujících diagnóz kódovaná dle [Mezinárodní klasifikace nemocí, 10. revize \(MKN-10\)](#):

- E10.0–9 diabetes mellitus 1. typu
- E11.0–9 diabetes mellitus 2. typu
- E12.0–9 diabetes mellitus spojený s podvýživou
- E13.0–9 jiný určený diabetes mellitus
- E14.0–9 neurčený diabetes mellitus
- G59.0 diabetická mononeuropatie
- G63.2 diabetická neuropatie
- H28.0 diabetická katarakta
- H36.0 diabetická retinopatie
- M14.2 diabetická artropatie
- N08.3 glomerulární poruchy při diabetes mellitus
- U69.74 syndrom diabetické nohy
- Y42.3 nežádoucí účinky léčby – inzulin a perorální antidiabetika

b) Pacienti s výkonem specifickým pro DM

Pacient je zařazen, pokud u něj v daném roce byl vykázan alespoň 1 z následujících výkonů (viz [Seznam zdravotních výkonů](#)):

- 01201 péče o stabilizovaného kompenzovaného diabetika 2. typu všeobecným praktickým lékařem
- 01299 (VZP) pacient odeslán k diabetologovi k dispenzarizaci

- 06129 nácvik a zaučování aplikace inzulínu
- 06130 ošetření hyperkeratóz a preulcerativních lézí u diabetiků
- 06131 speciální ošetření diabetické ulcerace
- 06145 reedukace pacienta s diabetem mellitem a jemu blízkých osob
- 06335 nácvik a zaučování aplikace inzulínu
- 06637 nácvik a zaučování aplikace inzulínu
- 13024 vyšetření rizika syndromu diabetické nohy
- 13026 vyhodnocení glykemických profilů z glukometru pomocí počítače
- 13028 vstupní komplexní vyšetření pacienta v podiatrické ordinaci
- 13051 cílená edukace diabetika
- 13053 týmová strukturovaná skupinová edukace diabetiků, pro skupinu maximálně 6 osob a 180 minut
- 13054 vedení diabetika v samostatné péči o nohy při syndromu diabetické nohy
- 13055 ošetření pacienta se syndromem diabetické nohy lékařem (1 noha)
- 13073 zhotovení speciálních kontaktních fixací a dlah u syndromu diabetické nohy
- 13075 profesionální kontinuální monitorace pomocí glukózového senzoru
- 13077 opakované kontinuální monitorování glykemie pomocí senzoru
- 13081 optimalizace nastavení inzulínové pumpy
- 13082 vyšetření pacienta s rizikem poruchy rozpoznávání hypoglykémie
- 13083 nastavení bolusového kalkulátoru pro flexibilní dávkování inzulínu
- 91801 (DRG) zavedení inzulínové pumpy (CSII)

c) Pacienti s antidiabetickou léčbou

Pacient je zařazen, pokud u něj v daném roce bylo vykázáno alespoň 1 léčivo ze skupiny A10 (léčiva k terapii diabetu) dle anatomicko-terapeuticko-chemické klasifikace léčiv ([ATC klasifikace](#)). Výjimku tvoří dapagliflozin (ATC A10BK01) a empagliflozin (ATC A10BK03), které mohou být předepisovány i pro léčbu jiných onemocnění a nejsou tudíž samy o sobě příznakem přítomnosti DM u pacienta.

d) Pacienti se zdravotnickým prostředkem (ZP) specifickým pro DM

Pacient je zařazen, pokud u něj v daném roce byla vykázána alespoň 1 pomůcka pro diabetiky ze skupiny 05 (ZP pro pacienty s diabetem a s jinými poruchami metabolismu; do roku 2020 skupina 11 – pomůcky pro diabetiky).

1.3 Interpretace a informační hodnota a případné limity

Datová sada je odvozena z dat Národního registru hrazených zdravotních služeb (NRHZZS). Jeden záznam (řádek) hodnotí jeden rok života pacienta s DM. Pro pacienta jsou v každém hodnoceném roce uvedeny aktualizované demografické charakteristiky pro daný rok a přehled vykázané péče související s léčbou DM v daném roce. Pacient má v datové sadě tolik záznamů, v kolika letech u něj byla zaznamenána zdravotnická péče pro DM.

Data o zdravotních službách mimo veřejné zdravotní pojištění (samoplátci, připojištění) nebo služby nevykazované zdravotní pojišťovně (např. výkony agregované do ošetrovacího dne při lůžkové péči) nejsou v datové sadě zohledněny.

Z důvodu ochrany osobních údajů fyzických osob je limitována úroveň detailu popisných charakteristik (geografická lokalizace na úroveň kraje a okresu, u osob ve věku ≥ 85 let uvedena pouze hodnota 85).

Klasifikace pacientů podle typu DM (DM 1. typu, DM 2. typu, jiný DM) **není k dispozici**. Dostupná data neumožňují s dostatečnou přesností u jednotlivých pacientů rozlišit typ DM, jelikož poskytovatelé zdravotních služeb vykazují zdravotním pojišťovnám diagnózy E10 (DM 1. typu) a E11 (DM 2. typu) velmi nekonzistentně (např. pacient má vykázan odlišný typ DM při návštěvě různých ambulancí). V minulosti se používal kód diagnózy E10 pro inzulin-dependentní diabetes mellitus a kód diagnózy E11 pro diabetes mellitus nezávislý na inzulinu. Je pravděpodobné, že část poskytovatelů nadále vykazovala diagnózu E10 u všech pacientů užívajících inzulinová léčiva bez ohledu na jejich skutečný typ DM.

1.4 Příklady použití

Na základě této datové sady lze hodnotit epidemiologii DM v populaci ČR včetně časového vývoje. Kromě absolutních hodnot lze v kombinaci s dalšími datovými zdroji o populaci ČR počítat také standardizované hodnoty – např. přepočet na 100 000 obyvatel, a to souhrnně i s ohledem na pohlaví, věk a region bydliště pacienta.

Typické příklady využití dat:

- Incidenci lze odvodit z počtu záznamů (řádků), kde neexistuje dřívější záznam pro téhož pacienta. Je doporučeno hodnotit incidenci nejdříve od roku 2015 z důvodu dostatečně širokého časového okna (od roku 2010) pro vyloučení předchozího výskytu DM u pacienta.
- Prevalenci lze odvodit z počtu záznamů (řádků) pro hodnocený rok.
- Mortalitu lze odvodit na základě informace o roce úmrtí pacienta vztažené k prevalenci DM v hodnoceném roce.
- Dále lze hodnotit např. počet osob léčených konkrétními léčivy (dle ATC skupiny) nebo jejich kombinacemi v jednotlivých letech.

1.5 Ochrana osobních údajů

Datová sada je připravována v souladu se zákonem 372/2011 Sb. (Zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování) §73 odst. 8 a zákonem 110/2019 Sb. §16.

Pro odstranění rizika identifikace fyzických osob jsou data kompletně anonymizována. Časové údaje jsou prezentovány pouze po letech (rok), geografické údaje pouze na úroveň kraje a okresu bydliště a věk pacienta není od 85 let dále rozlišován.

1.6 Klíčová slova

NRHZS, Národní registr hrazených zdravotních služeb, NDR, Národní diabetologický registr, diabetes mellitus, DM, incidence, prevalence, mortalita, antidiabetika, inzulin

1.7 Klasifikace dle EuroVoc

endokrinní nemoc

2 Technická charakteristika

- Periodicita aktualizace: 1x ročně za uzavřený kalendářní rok
- Formát datové sady: csv
- Počet záznamů: 14 870 751
- Počet popisných atributů: 15

- Velikost: 1,01 GB

3 Zdroj dat

Zdrojem dat pro datové sady je databáze Národního registru hrazených zdravotních služeb (NRHZS), která je ve správě ÚZIS ČR dle zákona 372/2011 Sb. (Zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování) §77a.

Z technického hlediska vzniká tato datová sada kombinací údajů z datové věty AB (hlavičky dokladů o poskytnutých zdravotních službách) a datové věty AC (řádky těchto dokladů s údaji o jednotlivých poskytnutých zdravotních službách) dle Datového rozhraní NRHZS, pro bližší informace viz dokumentaci na webové adrese uzis.cz/nrhzs.

4 Agregace a transformace dat

Detailní záznamy obsažené v datech NRHZS byly agregovány a transformovány do podoby, která umožňuje hodnotit výskyt a léčbu diabetes mellitus v populaci České republiky. Při identifikaci pacientů s DM a následném vytváření jednotlivých záznamů této datové sady byly využity definice uvedené v kapitole 1.2.

5 Atributy datové sady

1. Identifikátor unikátního pacienta

- Název parametru: id_pacient
- Datový typ: numeric
- Popis parametru: identifikátor unikátního pacienta umožňující propojení záznamů napříč jednotlivými roky
- Možné hodnoty: přirozené číslo

2. Rok

- Název parametru: rok
- Datový typ: numeric
- Popis parametru: hodnocený rok, ke kterému jsou vztaženy parametry popisující pacienta (demografické charakteristiky, léčba DM)
- Možné hodnoty: 2010 až poslední uzavřený rok

3. Pohlaví

- Název parametru: pohlavi
- Datový typ: numeric
- Popis parametru: pohlaví pacienta
- Možné hodnoty:
 - 1 – muž
 - 2 – žena

4. Kód věku pacienta

- Název parametru: vek_kod
- Datový typ: numeric
- Popis parametru: kód věku pacienta vycházející z číselníku věkových skupin (věk k 31. 12. hodnoceného roku)

- Možné hodnoty: kódy věků vycházející z číselníku věkových skupin; kódy odpovídají hodnotám věků v rozsahu 0–84, 85+

5. Kraj bydliště

- Název parametru: kraj_bydliste
- Datový typ: string
- Popis parametru: kraj bydliště pacienta v hodnoceném roce
- Možné hodnoty:
 - CZ010 – Hlavní město Praha
 - CZ020 – Středočeský kraj
 - CZ031 – Jihočeský kraj
 - CZ032 – Plzeňský kraj
 - CZ041 – Karlovarský kraj
 - CZ042 – Ústecký kraj
 - CZ051 – Liberecký kraj
 - CZ052 – Královéhradecký kraj
 - CZ053 – Pardubický kraj
 - CZ063 – Kraj Vysočina
 - CZ064 – Jihomoravský kraj
 - CZ071 – Olomoucký kraj
 - CZ072 – Zlínský kraj
 - CZ080 – Moravskoslezský kraj
 - CZ099 – neurčeno

6. Okres bydliště

- Název parametru: okres_bydliste
- Datový typ: string
- Popis parametru: okres bydliště pacienta v hodnoceném roce
- Možné hodnoty:
 - CZ0100 – Praha
 - CZ0201 – Benešov
 - CZ0202 – Beroun
 - CZ0203 – Kladno
 - CZ0204 – Kolín
 - CZ0205 – Kutná Hora
 - CZ0206 – Mělník
 - CZ0207 – Mladá Boleslav
 - CZ0208 – Nymburk
 - CZ0209 – Praha-východ
 - CZ020A – Praha-západ
 - CZ020B – Příbram
 - CZ020C – Rakovník
 - CZ0311 – České Budějovice
 - CZ0312 – Český Krumlov
 - CZ0313 – Jindřichův Hradec
 - CZ0314 – Písek
 - CZ0315 – Prachatice
 - CZ0316 – Strakonice
 - CZ0317 – Tábor

- CZ0321 – Domažlice
- CZ0322 – Klatovy
- CZ0323 – Plzeň-město
- CZ0324 – Plzeň-jih
- CZ0325 – Plzeň-sever
- CZ0326 – Rokycany
- CZ0327 – Tachov
- CZ0411 – Cheb
- CZ0412 – Karlovy Vary
- CZ0413 – Sokolov
- CZ0421 – Děčín
- CZ0422 – Chomutov
- CZ0423 – Litoměřice
- CZ0424 – Louny
- CZ0425 – Most
- CZ0426 – Teplice
- CZ0427 – Ústí nad Labem
- CZ0511 – Česká Lípa
- CZ0512 – Jablonec nad Nisou
- CZ0513 – Liberec
- CZ0514 – Semily
- CZ0521 – Hradec Králové
- CZ0522 – Jičín
- CZ0523 – Náchod
- CZ0524 – Rychnov nad Kněžnou
- CZ0525 – Trutnov
- CZ0531 – Chrudim
- CZ0532 – Pardubice
- CZ0533 – Svitavy
- CZ0534 – Ústí nad Orlicí
- CZ0631 – Havlíčkův Brod
- CZ0632 – Jihlava
- CZ0633 – Pelhřimov
- CZ0634 – Třebíč
- CZ0635 – Žďár nad Sázavou
- CZ0641 – Blansko
- CZ0642 – Brno-město
- CZ0643 – Brno-venkov
- CZ0644 – Břeclav
- CZ0645 – Hodonín
- CZ0646 – Vyškov
- CZ0647 – Znojmo
- CZ0711 – Jeseník
- CZ0712 – Olomouc
- CZ0713 – Prostějov
- CZ0714 – Přerov
- CZ0715 – Šumperk

- CZ0721 – Kroměříž
- CZ0722 – Uherské Hradiště
- CZ0723 – Vsetín
- CZ0724 – Zlín
- CZ0801 – Bruntál
- CZ0802 – Frýdek-Místek
- CZ0803 – Karviná
- CZ0804 – Nový Jičín
- CZ0805 – Opava
- CZ0806 – Ostrava-město
- CZ0999 – neurčeno

7. Rok úmrtí

- Název parametru: rok_umrti
- Datový typ: numeric
- Popis parametru: rok úmrtí pacienta (pokud nastalo), bez ohledu na základní příčinu smrti
 - Možné hodnoty: 2010 až poslední uzavřený rok

8. Diagnóza DM (definiční kritérium)

- Název parametru: DM_diagnoza
- Datový typ: numeric
- Popis parametru: u pacienta byla v hodnoceném roce vykázaná diagnóza DM, viz definici v kapitole 1.2 (a)
- Možné hodnoty:
 - 0 – ne
 - 1 – ano

9. Výkon specifický pro DM (definiční kritérium)

- Název parametru: DM_vykon
- Datový typ: numeric
- Popis parametru: u pacienta byl v hodnoceném roce vykázan výkon specifický pro DM, viz definici v kapitole 1.2 (b)
- Možné hodnoty:
 - 0 – ne
 - 1 – ano

10. Antidiabetická léčba (definiční kritérium)

- Název parametru: DM_antidiabetika
- Datový typ: numeric
- Popis parametru: u pacienta byla v hodnoceném roce vykázaná antidiabetická léčba, viz definici v kapitole 1.2 (c)
- Možné hodnoty:
 - 0 – ne
 - 1 – ano

11. Zdravotnické prostředky specifické pro DM (definiční kritérium)

- Název parametru: DM_prostredky
- Datový typ: numeric
- Popis parametru: u pacienta byl v hodnoceném roce vykázan zdravotnický prostředek specifický pro DM, viz definici v kapitole 1.2 (d)
- Možné hodnoty:

- 0 – ne
- 1 – ano

12. Seznam antidiabetické léčby

- Název parametru: DM_antidiabetika_seznam
- Datový typ: string
- Popis parametru: seznam antidiabetik vykázaných u pacienta v hodnoceném roce
- Možné hodnoty: jednotlivé ATC kódy léčiv, řazeno abecedně, odděleno čárkou

13. Inzulínová pumpa

- Název parametru: DM_prostredky_IP
- Datový typ: numeric
- Popis parametru: u pacienta byla v hodnoceném roce vykázaná inzulínová pumpa anebo příslušenství k inzulínové pumpě spadající do následujících úhradových skupin zdravotnických prostředků definovaných v příloze č. 3 zákona o veřejném zdravotním pojištění (zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění):
 - 05.03.03.01 inzulínové pumpy bez možnosti kontinuální monitorace
 - 05.03.03.02 inzulínové pumpy s možností kontinuální monitorace
 - 05.03.03.03 inzulínové pumpy – s napojením na kontinuální monitoraci glukózy a automatickou odezvou na blížící se hypoglykémii a / nebo hyperglykémii
 - 05.03.03.04 náplastové inzulínové pumpy
 - 05.03.05.03 sady baterií k inzulínové pumpě
 - 05.03.05.04 zásobníky inzulínu pro inzulínové pumpy plastové – 1,6–2 ml
 - 05.03.05.05 zásobníky inzulínu pro inzulínové pumpy plastové 3–4 ml
 - 05.03.05.06 infuzní sety s kovovou jehlou
 - 05.03.05.07 infuzní sety s teflonovou jehlou
- Možné hodnoty:
 - 0 – ne
 - 1 – ano

14. Kontinuální monitorace glukózy (CGM)

- Název parametru: DM_prostredky_CGM
- Datový typ: numeric
- Popis parametru: u pacienta byl v hodnoceném roce vykázan zdravotnický prostředek spadající do následující úhradové skupiny zdravotnických prostředků definované v příloze č. 3 zákona o veřejném zdravotním pojištění (zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění):
 - 05.02.05.01 systém pro kontinuální monitoraci glukózy (CGM) – senzory, vysílače a případně přijímač, který není "SMART" zařízením
- Možné hodnoty:
 - 0 – ne
 - 1 – ano

15. Okamžitá monitorace glukózy (FGM)

- Název parametru: DM_prostredky_FGM
- Datový typ: numeric
- Popis parametru: u pacienta byl v hodnoceném roce vykázan zdravotnický prostředek spadající do následujících úhradových skupin zdravotnických prostředků definovaných v příloze č. 3 zákona o veřejném zdravotním pojištění (zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění):

- 05.02.04.01 přijímač pro okamžité monitorování glukózy (FGM = Flash Glucose Monitoring)
 - 05.02.04.02 senzory pro okamžité monitorování glukózy (FGM = Flash Glucose Monitoring)
- Možné hodnoty:
 - 0 – ne
 - 1 – ano